

NŐK A MAGYAR ELEKTRONIKUS ZENÉBEN.

RÓZSASZÍN ZAJ.

A HAZAI ELEKTRONIKUS ZENEI SZÍNTÉR NAGYOT NŐTT A 2010-ES ÉVEKBEN, ÉS VÉGRE NEMCSAK FÉRFIAK URALJÁK. AZ ELSŐ MAGYAR PRODUCERNŐ AZ 1960-AS ÉVEKBEN TÚNT FEL, MOSTANÁBAN MÁR VAGY TUCATNYI NŐ KÉSZÍT SAJÁT ZENÉT.

PAPP VIKTORINA ROZITA.

NŐ A KEVERŐPULT MÖGÖTT

Mindenféle ironia nélkül állíthatjuk, hogy ha a keresőbe beírunk néhány releváns kulcsszót, akkor alig találunk értékelhető tartalmat olyan magyar nőkről, akik elektronikus zenét készítenek, ráadásul elképesztően nagy fekete lyuk tátong az 1970-es évek zenéjében. Pedig volt rádióink, zenei stúdióink is, mégis **Antal Dóra** zenei rendező, hangmérnök az egyetlen, akiről egyáltalán tudhatunk valamit. Az 1915-ben Szokolayként született Dóra zongorát tanult és zenetudományt, aztán 1949 és 1954 között a Magyar Rádió szerkesztője volt, majd osztályvezetője (a zenei szerkesztők között később amúgy több nő is dolgozott, például **Lórincz Andrea** vagy **Göczey Zsuzsa**). Az ötvenes évektől 1975-ös nyugdíjazásáig a Magyar Hanglezgyártó Vállalatnak volt zenei rendezője, hangmérnöke, ahol olyan lemezeket dolgozott, mint az 1969-es Metro-bemutató, de producerként közreműködött például **Koncz Zsuzsa**, **Kovács Kati**, **Generál**, **Illés** és **Szabados Quartet**-albumokon is. Nyugdíjba vonulása után még hosszú évekig a Margitszigeti Szabadtéri Színpad hangosításáért felelt, de a lemezstúdióba is vissza-visszahívták. A 2001-ben elhunyt Antal Dóra hiába kapta meg még életében a Magyar Köztársaság Arany Érdemkeresztjét, mégsem neveztek el róla mostanáig zeneiskolát vagy zenei díjat. Bár csak emlékezete legalább olyan élénken élne bennünk, mint

Angliában **Delia Derbyshire** neve, aki épp akkor vezette a BBC Radiophonic Workshopját, amikor az Omega együttes alakult. Ugyancsak a BBC alkalmazta **Daphne Oram**ot stúdiómenedzsernek, akit a „techno nagymamájaként” is szokás említeni, csak hogy egy másik megbecsült példát is mondjunk.

A nők nemhogy a korai elektronika környékén nem tűntek fel itthon, de sokáig zenészként is alig. Manapság az egyik legfelkapottabb kérdés egy női előadóhoz az, hogy hogyan érzi magát saját szcénájában, milyen viszonytárságokkal szembesül? Kár tagadni a kérdés érvényességét, ugyanakkor semmit nem tudunk arról, hogy az elődők hogyan éreztek, mit gondolhattak ugyanerről. Legalábbis magyar viszonylatban ködfelhőbe jutunk azzal kapcsolatban, hogy mit érzett egy nő a hatvanas-hetvenes években. Vagyis mit érzett úgy igazából és általában, a filmhíradókban és a Nők Lapja hasábjain megjelenteken kívül vagy azok helyett.

NŐNEK LENNI A SZÍNPADON

Be kell érni azokkal az információkkal, amiket már a nyolcvanas évekből tudunk, és érdemes **Bárdos Deák Ágítól** indítani az időszámítást. Ő fogalmazta meg először erősen, hogy milyen érzés nőnek lenni a színpadon, milyen érzés nyíltan véleményt formálni. Biztos, hogy ő is hozzájárult napjaink női előadóinak

tudatosságához. A nyolcvanas évek vége felé koncertezett először a későbbi Csokolom zenekar **Ujj Zsuzsival** az élén, és innentől mintha valami tényleg elkezdődött volna ezen a fronton, egyre több lett a magyar popban a női szerző, igaz, az amúgy is gyerekipőben járó elektronikus zenében ez még nem volt igaz. Az ezredfordulón megjelent a már **Péterfy Bori** énekesnővel kiegészült **Amorf Ördögök** áttörő lemeze, és lassan elindultak azok a popzenei mozgolódások, amelyek a kétezres évekre kijelölték a kísérleti, zajzenei és elektronikus zenei szcéná új irányait. A 21. században már akadt jelentős magyar női dj is, elég csak megemlíteni a 2011-ben alakult színes **She Fire** csajkolektívát, amelynek tagjai közül a drum'n'bass-színtéren meghatározó **DJ Ren** már 2001 óta dj-zett.

KITÖRÉS A HÁLÓSZOBÁBÓL

A 2010-es évek kezdete, az internet teljesen hétköznapivá válása és a technológiák könnyebb elérése volt az a fordulópon, ami a végző löketet adta itthon is a lányoknak, hiszen éppen felnőtt egy generáció, akik a MySpace-ről vadászták le legújabb kedvenceiket. Olyan ismeretlen előadókat lehetett itt találni akkoriban, akiről valószínűleg sehol máshol nem hallottunk, sőt még videoklipjük sem volt, esetleg csak néhány daluk, dalkezdeményük (**Audrey Rapburn** például elektrós hiphoppal

próbálkozott ügyesen). A hálózobazenész-szcéna pedig pont ebből a közegből nőtte ki magát, megannyi fiatal lánnyal, akik otthon, saját szobájukban kísérleteztek különböző hangszerekkel, és szinte mindig számítógépes segítséggel hozták létre a végeredményt, amit aztán egyre több platformon (YouTube, Bandcamp, SoundCloud stb.) publikálhattak. Így végre megvolt a lehetőségük arra, hogy ha akarják, eltitkolják zenéjüket, ha akarják, akkor viszont megmutatják a világnak. Dányi Krisztina, a **morningdeer** énekes-dalszerzője is ekkor robbant be dalaival és azzal a legendás videóriporttal, amiben arról beszél, hogy a kutyája szerezte az egyik zenéjének refrénjét, és hogy nem vették fel hangmérnök-képzésre, amiért lány. Közben pedig észrevétlenül is, de megismertette a nagyközönséget a hangmintázással, és olyan hang- és zajkísérleteket folytatott, amiktől szinte felrobbant az internet. Ki ez a lány, aki csak úgy jön a semmiből és kicsinyke belvárosi lakásában Nine Inch Nails-dalt dolgoz fel szemtelenül és pimaszul ajtócsapkodások és újságnyitogatások hangjából? Kriszti azóta is a hazai zene egyik üde színfoltja, ugyanakkor mostani zenéit már kiforrottabb hangzás jellemzi, ráadásul koncertjein zenekarral lép fel. Jól vegyíti összetett dalaiban az elektronikát, az artrockot és a jazzt, és kiválóan emeli át színpadi jelenlétébe a hálózoba biztonságos légkörét, hogy aztán bármilyen koncerthelyszínen is legyünk, úgy érezzük, mintha csak az ő lakásának kiterjesztett kanapéján ülnénk. Eszközhasználatában is kísérletező, szoftveresen és hardveresen egyaránt, ugyanakkor zenéje megmaradt szerénynek és távolságtartónak.

LADYFEST, SZÍNTÉR-FANZIN

A budapesti elektronikus zenei szcénát közben egyre több kísérleti zenész nő tarkítja, köszönhetően a különböző zenei képzéseknek is.

Fotó: Barjók, Gréta

/IMANEXPERIMENT

Legyenek ezek egyetemi vagy szoftverekhez kötődő szakmai képzések, már egyáltalán nem különböztetik meg az oktatás szintjén a hallgatókat, ugyanakkor még mindig épp eléggé ellentmondásos a szakmai megítélése azoknak a nőknek, akik nem dj-ként vagy énekesnőként szeretnének érvényesülni. A közönség mindig nyitott az önállóan zenélő nők iránt? Hát nem: ezzel a jelenséggel próbál dacolni a Ladyfest, amely nemcsak bemutatja a Magyarországon alkotó női előadókat a nagyközönségnek, de megerősítést is ad fellépőiknek, ami minden fiatal lány számára nélkülözhetetlen, ha kísérleti zenélésre, zenekaralapításra adja a fejét. A Ladyfesthez szorosan kapcsolódik a nemrég megjelent Rrriot NerdZ zine első száma, amely az első hazai fanzine a budapesti underground elektronikai színtér női alakjairól. A füzet életre hívásának legfontosabb oka egészen egyszerű: hiány van olyan fanzine-ekből, amik elektronikus zenével foglalkoznak. Tartalma logikus és fix: különböző interjúkból áll, ugyanakkor minden előadó ugyanarra a kérdéssorra válaszol. „Sokan vagyunk, mégsem tud rólunk senki” – mondja a projekt vezetője, Nita, akit legtöbbször **imanexperiment** néven ismernek. A fanzine a félévenkénti megjelenéssel azt is szeretné szavatolni, hogy egyre többekről tudhassunk, egyre bővebb legyen az a képzeletbeli lexikon, amiben keresgélhetünk, ha izgalmas zenét szeretnénk hallgatni napjaink legkülönlegesebb magyar underground előadóitól. Akik nők.

MAGYAR LÁNYOK, AKIK ELEKTRONIKUS ZENÉVEL KÍSÉRLETEZNEK

Imanexperiment már nagylemezzel is rendelkezik (*Hologram* című albuma júliusban jelent meg), és jó érzékkel vegyíti az elektronikát gitárokkal, hol táncolható, hol álmodozós alapokkal. Aki bírja a Grimes nevével fémjelezhető vonulatot, annak ismerős lesz ez a világ is.

Fotó: Neményi, Márton

Már jó ideje húz darkos synthnoirba a **Black Nail Cabaret**, de dark electrós a hálózobapopot feltámasztó **EU Cannibal** is, és az elektronikus r&b-ben mozgó **Babé Sila** is egyre gyakrabban enged el producerei kezét. Aztán a **Wave Twinst** is érdemes meghallgatni, a duó a USE Unused divatmárka több catwalk show-jához is készített már zenét. Annamari és Laura nemrég telt házass bulit tartottak a Ladyfesten, stílusuk a house, a minimal és a catwalk music között mozog, jól táncolható és egyszerűségből építkező, sallangoktól és csilingelésektől mentes. A Wave Twinst az a zenekar, amelynek fellépéseit könnyű elcsipni sok más, direkt keveset koncertező formációhoz képest. Maradva az elektronikánál, ha inkább valami furcsaságra, megmagyarázhatatlanságra vágyunk, akkor a **Soft Shell**be kell belehallgatnunk. Eklektikus, hullámzó zenei folyamatokat készítenek, semmiképpen sem ajánlatos háttérzeneként hallgatni a megannyi apró részlet miatt. Ide kapcsolódik még **Fatma** és **Marion** neve: előbbi napfényes electro-house szettjeivel tűnik ki a szcénából, utóbbi pedig különböző hangkísérleteivel, hang- és szintimodifikációkkal. Mélabús elektronika, bánatos szintikkel. Innen érdemes tovább haladnunk az **Eyes on U**, vagyis Lengyel Henriett irányába, aki dallamos noise-lo-fi-punk hálózobaprojektjét emelte magasabb szintre, amikor egyszemélyes formációját zenekarrá alakította olcsó szintikkel és gitárokkal. És kik is ők? Saját bevallásuk szerint: a „földön fekvő is kiválóan zenélő szép emberek”. Földön fekvő, koncerten állva vagy ágyon törökülésben, lényegtelen, hogyan hallgatjuk a szépen terebélyesedő hazai női underground elektronika előadóit, a fontos, hogy egyre gyakrabban tehetjük!

Disclaimer: a cikk szerzője újságíró, zenész, **Desdemona Dæne** néven maga is a szcénája tagja kiváló kísérleti zajzenéjével – a szerk.

